

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Факультет історії і права

Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

Кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу

Круглий стіл
до Дня працівника освіти
***«Юридична освіта –
майбутній капітал України»***

29 вересня 2023 року

Харків

ЗМІСТ

Вітальне слово	4
Ворожбіт-Горбатюк В.В. Пробаційні програми в реалізації прав людини.....	5
Коваленко О.О. Стандарти вищої юридичної освіти як засада формування майбутнього капіталу України.....	8
Шабанов Р.І. Освіта – потенціал майбутнього. Якісна освіта як запорука продуктивної зайнятості	11
Головань Т.Г. Освітні кластери як форма взаємодії у світовому освітньо-науковому середовищі	14
Гоц-Яковлєва О.В. Академічна доброчесність як ключова засада якісної юридичної освіти.....	17
Пономаренко О.М. Концептуальні засади викладання дисциплін приватно-правового циклу при підготовці фахівців у галузі права.....	19
Нечитайленко А.О., Нечитайленко В.А. Про деякі актуальні проблеми науково-методичного забезпечення навчальних дисциплін в закладах юридичної освіти	22
Остапенко О.Г. Роль конституційного права в освітньому процесі	25
Сприндис С.І. Підвищення якості знань студентів як результат проведення реформ у правовій системі держави	28
Янчук Н.Д. Модернізація юридичної освіти в Україні в контексті законопроекту «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії	30
Кошарновська С.Л. Проблеми реформування юридичної освіти в Україні.....	34
Сорокіна Л.В. Судова влада – правовий аспект	36
Циркуненко О.В. Юридична освіта як елемент репутації закладу/установи	41
Кириленко Б.І. Юридична освіта майбутнього: виклики сьогодення	43
Лиманський П.П. До питання особливостей професійної діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО як суб'єктів трудових правовідносин	47
Шапінко В.Г. Роль освітнього процесу в розвитку державної служби	50
Коваленко Т.О. Чи здатна сучасна шкільна програма забезпечити старт якісної юридичної освіти як засади розбудови правової держави: критичний погляд здобувача середньої освіти.....	52

Пономаренко Оксана Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О. І. Процевського
ХНПУ імені Г. С. Сковороди

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ПРИВАТНО-ПРАВОВОГО ЦИКЛУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ПРАВА

Коли заходить мова про підготовку фахівця за спеціальністю “Право”, ми часто чуємо, що юридична освіта надає перспективи випускникові для роботи в правоохоронній (прокуратура, поліція тощо), судовій системі, в крайньому разі, в нотаріаті чи адвокатурі.

Акцент на роботу випускників юридичних факультетів у названих сферах було зроблено ще за радянського періоду, який характеризувався плановою економікою та нерозвиненою приватною сферою, внаслідок чого робота саме в правоохоронній сфері була найпрестижнішою та найнеобхіднішою для майбутніх перспектив роботи в судовій системі. Однак, ті часи давно минули, а стереотипи щодо юридичної освіти залишилися.

Читаючи мотивуючі листи абітурієнтів, слухаючи відповіді здобувача на традиційне запитання: “Ким же ви мрієте працювати в майбутньому?”, переважна більшість відповідають: “Прокурором, слідчим або адвокатом”. Та й самі вищі досі здебільшого не перебудувалися під нові потреби економіки. У профорієнтаційній діяльності юридичних факультетів продовжують наголошувати на перспективах роботи випускників саме в правоохоронній, судовій системі чи адвокатурі.

Такий стереотип має дуже сумні наслідки. Величезна кількість випускників юридичних вишів, які не змогли реалізувати себе в цих напрямках, розчаровуються в професії та не бачать у ній свого майбутнього. Це стає причиною того, що саме серед випускників юридичних вишів найбільший відсоток тих, хто працює не за своєю спеціальністю.

Але ж у випускника правознавця існує значно більше перспектив для працевлаштування та кар’єри в іншій, не заявленій, що знаходиться за лаштунками, сфері. Це приватно-правова сфера, яка обслуговує розвинені, багатогранні економічні (майнові) відносини. Адже в штаті кожної організації завжди є юрист. У невеликій організації – достатньо одного фахівця, а в середніх і великих юридичних особах працюють цілі юридичні відділи. Кваліфікований юрист у приватній сфері отримує заробітну плату на порядок вищу, ніж такий самий фахівець у державному секторі. Тому, видається, що в процесі підготовки фахівців у галузі права акцент необхідно робити саме на підготовці юриста для

роботи в економіці. Акцентування на підготовці юристів для роботи в приватно-правовій сфері є особливо актуальним для невеликих юридичних факультетів. Крім того, це може стати єдиним шансом у грі “на виживання” в умовах жорсткої конкуренції серед університетів, що готують юристів. Тим паче запит на таких фахівців зростає і зростатиме разом із відродженням економіки держави. Варто зазначити, що Міністерство освіти України усвідомлює потреби роботодавців у таких фахівцях. Саме цим можна пояснити той факт, що найбільший відсоток (13 %) запитань на ЕДКІ відведе саме цивільному праву. Крім того, з 9 тем програми з цивільного права 4 належать до сфери договірного права.

Не викликає сумнівів, що зміна акцентів у підготовці юристів потребує серйозної трансформації всієї юридичної освіти. Слід змінити підходи до набору дисциплін, що викладаються, методики викладання, зробити акцент на практичній складовій освітнього процесу. В освітньому процесі акцент має бути зроблено на набутті здобувачем тих компетенцій, які є затребуваними у роботодавців.

З урахуванням цих завдань і цілей, при підготовці юристів акцент необхідно зробити на викладанні дисциплін приватно-правового циклу. Цивільне право входить до блоку обов’язкових дисциплін. Однак та кількість годин, яка відводиться на вивчення цієї галузі права, катастрофічно мала для підготовки юриста.

При розробці освітніх програм наголос необхідно робити в бік спеціальних курсів приватно-правового циклу, які присвячені вивченню окремих інститутів приватного права. При цьому вважаю за доцільне при викладанні таких курсів мету визначати не просто як дослідження сутності окремих видів приватних відносин та їхнього правового регулювання, а вчити студентів також правильно визначати ефективні способи захисту суб’єктивних прав.

Безумовно, що під час викладання таких спеціальних курсів, слід активно аналізувати позиції міжнародних та національних судів, звертати увагу студентів на аргументацію, що наводиться в судових рішеннях. Корисним також буде й аналіз окремих думок суддів у певних справах, що дасть змогу на власні очі побачити способи аргументації, які використовують судді як фахівці найвищої категорії у сфері права для обґрунтування своєї думки.

Викладання спеціальних курсів приватно-правового спрямування дасть можливість керівництву вишу добирати найкваліфікованішого викладача, чий науковий інтерес відповідає дисципліні, що викладається. Такий підхід дасть змогу викладачеві зробити правильні акценти на найпроблемніших питаннях, які стосуються його спеціалізації, а здобувачеві – отримати найбільш якісну освітню послугу та набутти необхідних компетентностей.

Слід також зазначити, що змін потребує і методика викладання дисциплін приватно-правового циклу. Останнім часом дедалі частіше йдеться про втрату актуальності лекцій. Дійсно, методика, за якою викладалася “класична” лекція потребує змін. Причини для зміни методики читання лекцій зумовлені насамперед тим, що сучасному здобувачеві стала більш доступною інформація,

необхідна для вивчення курсу. При цьому пошук такої інформації (підручники, законодавство, судова практика) значно спрощено. Для цього не потрібно йти до бібліотеки, працювати з каталогами, друкованими виданнями. Потрібна інформація завжди під рукою. Достатньо зайти в пошукову систему. А навички роботи з пошуковими системами набуваються ще в школі. Завдання викладача вдосконалити ці навички в галузі роботи з правовою інформацією. Але зазвичай, студенти досить легко опановують це.

Крім того, впровадження в освітній процес цифрових технологій, які дають змогу розміщувати на цифрових навчальних платформах відеозаписи лекцій, презентації, навчальну та методичну літературу, робить неактуальними класичні лекції з конспектуванням.

Однак, названі причини не роблять лекції непотрібними. Лекція зберігає свою актуальність і в сучасних умовах. Сучасна лекція має надаватися у формі дискусії, яка передбачає активну участь здобувачів і має бути присвячена актуальним проблемам теми. Однак, для того, щоб така лекція могла відбутися і досягла мети, потрібна попередня підготовка студентів саме до лекції.

У зв'язку з цим, вважаю за необхідне підготовку студента до лекцій визначити як один із видів самостійної роботи. Для стимулювання студента до роботи, така підготовка потребує контролю з боку викладача. Найефективнішим способом контролю вважаю проведення тестування з теоретичного матеріалу, який студент має вивчити у зв'язку з підготовкою до лекції. При цьому такий контроль має бути проведений саме перед лекцією. Це дасть змогу викладачеві перевірити ступінь засвоєння теоретичного матеріалу за темою, виявить питання, що викликали складність у розумінні, і дасть можливість оцінити цей вид роботи.

Щодо практичних занять слід відзначити обов'язкову вимогу до письмових розв'язань задач, які студенти мають розміщувати на освітній платформі. Це дасть змогу студенту навчитися письмово викладати аргументацію, правильно оформлювати письмові роботи, а викладачеві коригувати виконання такого виду робіт.

Таким чином, сучасні умови зумовлюють необхідність у перегляді підходів до змісту освітніх програм у сфері вивчення права в бік збільшення годин викладання дисциплін приватно-правового циклу та концептуального коригування методики їх викладання.